

**Збаразька санаторна загальноосвітня школа-інтернат
I-III ступенів Тернопільської обласної ради**

Сценарій народознавчого свята

Невичерпна скарбниця народної творчості

**З досвіду роботи
вчителів початкових класів**

Судин М.В.

Гуменюк І. М.

Костоглод І. Д.

Івасик С.В.

(Святково прибрана сцена, зал. Посередині сцени-велика бутафорна книга з написом «Скарбниця народної творчості». На сцену виходять ведучі)

Вед. 1. –Невичерпна скарбниця народної творчості. Ми дістали її в спадщину від своїх батьків, дідів, прадідів. З далекого минулого дійшли до нас пісні, ігри, приказки, прислів'я, скоромовки та інші види усної народної творчості. Саме цій темі ми присвячуємо наш ранок. Усна творчість виникла дуже давно. Люди ще не вміли писати, але передавали з вуст у уста твори різні за жанрами.

Вед.2. –Перший жанр усної народної творчості, з яким людина знайомиться з перших днів своєї появи на світ,- це колискові пісні. (перегортає першу сторінку книги)
Коли в сім'ї народжувалась дитина, поруч із нею була постійно матуся. І коли вона клала дитя спати, то співала колискові пісні. Вони призначені тільки для одного слухача і мають одного виконавця- маму або бабусю. Свою любов і ніжність, бажання бачити дитя здоровим, щасливим та розумним мати виливає у невибагливих рядках та простій і спокійній мелодії, що відповідає ритму гойдання колиски.

(Виходить на сцену дівчинка, колише ляльку і співає колискову «Котику сіренький»)

Вед.1. –В народі кажуть: -Коліскова пісня коліскова – то найперша материна мова. Слухало дитя колісаночки, засинало та з роками підростало. Такі пісні відкривають дитині можливість через гру словами, звуками почути красу рідної мови, характерну для неї співучість, виразність, образність.

(Дівчинка співає колискову «Спи, Ганнусенько.»)

Вед.2. –Щоб дитина розвивалася, зростала розумною і веселою, придумав наш народ забавлянки або примовки. Тож давайте пригадаємо із свого дитинства забавляночки. (перевертає сторінку книги)

(Виходять діти і говорять по черзі забавлянки)

Кицю, киценько, тікай,
На доріжку не сідай.
Наша дівчинка піде,
Через кицю упаде.

Ведмежаток я взяла,
Посадила до стола,
Стала медом частувати:
-Пригощайтесь, ведмежата.
А ведмедики сидять
І нічого не їдять.

Іде, іде качечка
На ставок, на ставок.
Протоптує стежечку
Для діток, для діток:
-Ідіть, ідіть, дітоньки,
Всі услід, всі услід.
Наловимо рясочки
На обід, на обід.

Ой, хто бачив, чи ні?-
 Утік песик мені.
 Оттакенький малий,
 І усенький рудий.
 Білі вушка і ніс,
 І ще бубличком хвіст.

Вед.1 -З усіх жанрів дитячого фольклору чи не найбільш дитячими є прозивалки (перегортає наступну сторінку книги)

У прозивалках відображається реакція дітей в момент суперечки, а саме: слова, образи жести. Послухайте деякі з них.

(Виходять учні і промовляють прозивалки)

Христя невеличка,
 Замурзане личко.
 На порозі умостилась
 Як перепеличка.

А Остап наш віник взяв,
 Гарно хату підмітав.
 І лишилося від нього
 Три соломинки усього.

Грицько-тицько по болоту ходив,
 Жабенят ловив, жабенят давив.
 Жабеня пищить, він у рот тащить.

Савка-булавка
 З гори покотився,
 Помелом вдавився.
 Давайте лопати-
 Будем попихати.

Вітя, Вітя, Вікторець
 Виліз на стілець,
 В помії упав,
 Вуха позбивав.
 Іди, Вітя, до хати
 Будем вуха чіпляти

Коля колючий
 Котика замучив.
 Волочив, волочив,
 У борщі намочив.
 А з борщу-у кашу,
 Полюбив Наташу.

Вед.2. –Бувало в дитинстві різне. Часто між дітьми виникали суперечки. І тоді в пригоді ставали мирилки.(перегортає сторінку книги) Ми їх використовуємо і тепер, коли граємось на прогулянках. Мирилки належать до розмаїття усної народної творчості,

яку ми вважаємо скарбом культури і мистецтва нашого народу. Послухайте, як ми вміємо миритися.

(Виходять парами діти)

Мир миром
Пироги з сиром,
Вареники в маслі,
Ми дружечки красні.
Поцілуймося.

Не сварімося,
Помирімося,
Даймо один одному
Та обидві рученьки,
Помирімося.

Дай скоріш мізинчик свій,
Зачепи його за мій.
Мізин-мізин-мізинець-
Помирив нас-молодець!

Подивися просто в очі,
Я сваритися не хочу.
Я образить не хотів,
Ненароком зачепив.
Просто в очі подивись
І зі мною подружись.

Через тин вишня похилилася,
А дружка з дружкою посварилися.
-Тобі яблучко, мені грушечка,
Не сварімося, помирімося, моя дружечко.

Ти- не ворог, я- не ворог.
Нам сваритись просто сором.
Помирились, помирились,
Щоб ніколи не сварились.

Вед.1. –Окремим розділом в українському фольклорі виділяють лічилки.(перегортає наступну сторінку бутафорної книги). Діти використовують їх, коли граються.

(Виходять діти, стають в коло і ведучий рахує)

Тікав заєць через ліс,
Довгі вуха, куций хвіст.
А ти далі не тікай,
Рахувати починай:
Раз, два, три-вийди ти.

Вед.2. –Що ж, настав час погратись. Адже народні ігри є ще одною важливою і цікавою сторінкою усної народної творчості (перегортає сторінку книги) Народ підмітив, як дитина бігає і грається, так її здоров'я усміхається. Чимало ігор придумав і зберіг у своїй пам'яті народ.Яким би багатим не було все наступне життя, спогади з дитинства, ігри з ровесниками не можна порівняти ні з чим. На згадку приходять ігри «Жмурки», «Панас», «Подольночка», «Мак», «Фарби», «Перепілочка» та інші.
Давайте і ми пограємось

Гра «Колом сонечко іде»

(Діти присідають в колі, а Сонечко посередині ходить і співає)

-Колом, колом походжу,
Своїх діток розбуджу:
Ранок, діточки, вставайте,
Свої личка умивайте.

(діти встають, умивають личка)

Здійму вгору промінці-
Пробудились горобці,
Соловейки й шпаченята-
Хочуть Сонце привітати!

(діти імітують голоси різних птахів)

Розбудило Сонце ранок-
А ще нивка не орана!
Будем волів запрягати-
Свою нивку орати!

(діти, взявшись за руки, стають по двоє, а третій їх поганяє)

А вже Сонце вгору, вгору-
Вже обідати нам впору!
Неси, мамо, варенички-
Натомились робітники!

(діти сідають в коло і «їдять вареники»)

Колом, колом Сонце йде-
За собою День веде.
А День в по лі потрудився,
З буйним Вітром веселився.

(Сонечко вибирає з-поміж дітей День і Вітер. Вони втрьох утворюють мале коло)

А вже Сонце притомилось,
Промінцями затулилось.
Іде Сонце наніч спати-
Будем Сонце присипляти.

(Сонечко, День і Вітер присідають у колі, «засинають», а діти водять хоровод довкола і заколисують їх, співаючи)

Люлі, люлі, миле Сонце,
Зачинається віконце,
Засинає ясний День-
Ніч приходить до людей.
До звірятка, до пташини,
До біленької калини.
Завтра Сонце знов зійде,
І День ясний приведе!

Вед.1. –Чи не найпопулярнішим жанром фольклору, що розкриває безмежний світ людської уяви, полонить серця дітей і дорослих, є казка. (перегортає наступну сторінку книги) Ще милує душу пісня материнська над колискою, а вже й казка дідусева чи бабусина розповідається на здоровий сон, на щасливу долю. І скільки в ній незвичайного, дивовижного і прекрасного. Казки поділяються на три групи: казки про тварин, чарівні чи фантастичні та побутові казки.

Вед.2. –А зараз ми пограємо у гру «З якої казки уривок?»

1. «Від дідуса втік, від бабусі втік, і від тебе утечу...»
2. «А мишенят і кликати не треба, вони вже сидять за столом.»

3. «Мій Котику, мій братику! Несе мене Лиска за крутії гори, за бистрії води...»
4. «Принесли козенята ножиці і голку з ниткою...»
5. «Ходи, Мишко, не біжи, нам ріпку вирвати допоможи»

Герої цієї казки завітали на наше свято.

(Інсценізація казки «Ріпка»)

Вед.1. –Окремим жанром усної народної творчості виступають скоромовки(перегортає сторінку книги). Вони вчать дітей правильно і чітко вимовляти окремі важкі звуки. Часто їх швидке промовляння перетворює скоромовку в спотиканку, коли хтось перекручує слово.

Скоромовка-це мовна гра гумористичного характеру.Скоромовки завжди дітям подобалися.

(Діти промовляють скоромовки)

На місточку скоромовка
Сіроманця стріла вовка.
Скоро мовить вовк почав-
Ледь язик не поломав.
Бо була та скоромовка
Для Івася-не для вовка.

На подвір'ї зелен куц,
Над кущем літає хруц.
Ми прибігли до куща-
Над кущем нема хруща.

Сів шпак на шпаківню,
Заспівав шпак півню:
-Ти не вмієш так як я,
Я не вмію так, як ти.

Пилип посіяв просо,
Просо поспіло.
Пташки прилетіли,
Просо поїли,
Пилип плаче.

На дворі трава.
На траві дрова.
Не рубай дрова.
Бо трава здорова.

В домі Діми дим.
Ой ходім туди, ходім
Рятувати Дімин дим.

Вед.2. –Наступний жанр українського фольклору-це загадки.(перегортає сторінку книги) Це стислі твори, в основі яких лежить запитання. Умінню відгадувати загадки в давні часи надавалося дуже велике значення. Вони були мірилом розуму і мудрості. Щедро представлений у народних загадках розум людини, її фізична природа, їжа, житло, речі побуту.

А зараз ми проведемо конкурс «Відгадай загадку»

Повна бочка жита п'ятачком закрита (мак)

Брат з братом через дорогу живуть, а один одного не бачать (очі)

Дві матері мають по п'ять синів, і кожному сину ім'я є. (руки)

Має гребінь та не може ним причесатись (півень)

Ні рак, ні риба, ні звір, ні птиця.

Голос тоненький, а ніс довгенький.

Хто його уб'є, той кров свою пролле (комар)

Щоб не згинуть у воді, держить ножиці в воді. (рак)

Довгі ноги, довгий ніс, прилетів- обід приніс,

Смачних жабенят для своїх маленят (журавель)

Вед.1. –Широко використовують в дитячій творчості заклички і промовлянки.
(перегортає сторінку книги) Вони пов'язані з вірою людини в магічну силу слова.
Поступово народ втрачав цю віру, але заклички залишились. Є заклички до сонця,
дощу, хмар, заклички, пов'язані з працею

(Виходять діти і промовляють заклички)

Вийди, вийди, сонечко,
На дідове полечко,
На бабине зіллячко,
Па наше подвір'ячко.

Іди, іди, дощику,
Зварю тобі борщику.
Іди, іди, поливай,
Сад, городи напувай.

Сонечко, сонечко,
Виглянь у віконечко.
Дітки гуляють, тебе виглядають.
Ой сонечко, сонечко, засвіти!
Буду краще я рости.

Дощику дрібненький,
Дощику тепленький.
Просьть тебе діти
Поливай їм квіти.
Щоб було в садочку
Гарно як в віночку.

В полі вихори метуть,
суховії-згуби.
Вже у нивоньки, мабуть, пересохли губи...
Сонце, сонце! Не спікай нивку до безтями!
Хмарку ти пошли в наш край

З тихими дощами!

Небо, небонько, мерщій
 Посилай до нас дощі!
 Не сам , дощику, ходи,
 Інших дощиків веди.
 Не йди, дощику, де косять,
 Іди, дощику, де просять.
 Не йди, дощику, де жнуть,
 Іди, дощику, де ждуть.

Вед.2. –Здавна славився український народ веселою вдачею. Люди вмiли працювати, вмiли відпочивати і веселитись. До скарбниці народної творчості ввійшли і гуморески.(перегортає сторінку книги) До вашої уваги інсценізація української народної гуморески «Сто вовків»

(Двоє учнів інсценізують гумореску «Сто вовків»)

Вед.1. –З усіх скарбів усної народної творчості важливе місце займають легенди і притчі.(перегортає сторінку) В основі легенд є вигадка і фантазія. Вони сягають найдавнішої доби людської історії. Головними героями легенд є богатирі, велетні, витязі, лицарі. Основним шляхом ознайомлення з легендою є розповідь. Послухайте легенду про калину.

(Дівчинка розповідає легенду про калину)

Вед.2. –Не злічити не тільки легенд, переказів, а й пісень про калину. Народ втілив у ній образ вродливої ніжної дівчини-українки, в якій щедра душа і вірне серце.

(Пісня «Ой єсть в лісі калина»)

Вед.1. –Отже наступною сторінкою нашої скарбниці є народні пісні (перегортає наступну сторінку). Дуже поширеними є саме дитячі пісеньки. І ми дуже любимо їх співати.

(Інсценізація української народної пісні «Два півники»)

Вед.2. –Вивчаючи фольклорну спадщину українського народу, ми маємо вчитись робити добро, цуратись зла, прагнути стати кращими. З сивої давнини дійшли до нас прислів'я і приказки.(перегортає сторінку). Саме в них коротко та образно говориться про правду і кривду, добро і зло, мужність та боягузтво , щедрість, любов до рідної землі і народу. Вони підсилюють основну думку образними висловами і гумором, розумом і досвідом.

(Діти по черзі прикріплюють на дошку надруковані прислів'я і розказують віршики)

1. Радість і труд поряд ідуть

У небі сонечко цвіте:
 Всі кажуть:-Сонце золоте!
 Хто чесно трудиться в житті-
 У того руки золоті!
 А хто дітей любити вмiє-
 У того серце золоте!

2. Треба потрудитися, аби з криниці води напитися.

Я люблю книжки читати,
Сестрі косу заплітати.
Ну а мій найменший братик
Любить кубики складати.
Треба працю полюбити,
Щоб самій собі радіти.

3. Горе навчить вгору дивитись.

В нашім милім добрім краї
Кожен власний розум має:
Гава вміє гав ловити,
Ластівка-гніздо вити.
Соловей пісень співає,
Жайвір сонце зустрічає.
А лелека діток носить,
Перепілка сіно косить.
Добрі вісті в кожную хату
Шле сорока сороката.
Ти ж, горобчику, учися,
На горобчиків дивися.
Горобцевий рід шануй,
І своє гніздо майструй.

4. Яка робота, така й плата.

Сорока- білобока
На припічку сиділа,
Діткам кашку варила:
Цьому дам, і цьому дам,
А цьому не дам.
Бо цей буцман-
Дров не рубав, води з криниці не носив-
Справжній лежень!

Вед.1. –Воістину невичерпна скарбниця народної творчості. Рідна українська мова розвивається і збагачується новими творами з покоління в покоління, з року в рік. А ми, маленькі нащадки наших батьків, наших дідів та прадідів, маємо любити, вивчати, збагачувати, примножувати та оберігати нашу рідну мову, бо мова наша – найрідніша і найпрекрасніша в світі. Мова наша-солов'їна!

(Пісня «Солов'їна мова»)